

Examen VMBO-GL en TL

2023

tijdvak 2
tijdsduur: 2 uur

geschiedenis en staatsinrichting CSE GL en TL

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 43 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 64 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

HISTORISCH OVERZICHT EN STAATSINRICHTING VANAF 1848

Nederland (1848-1914)

Gebruik bron 1.

- 1p 1 Iemand beweert dat de wet die Thorbecke al in 1844 wilde invoeren, past bij de nieuwe Grondwet van 1848.
Is deze bewering juist?
- A Ja, want Thorbecke geeft aan dat hij algemeen kiesrecht wil invoeren.
 - B Ja, want Thorbecke geeft aan dat hij censuskiesrecht wil invoeren.
 - C Nee, want Thorbecke geeft aan dat hij algemeen kiesrecht wil invoeren.
 - D Nee, want Thorbecke geeft aan dat hij censuskiesrecht wil invoeren.
- 1p 2 In de nieuwe Grondwet van 1848 staat dat iedere wet ondertekend moet worden door de koning en de betrokken minister(s).
→ Geef een reden waarom ook een minister een handtekening moet zetten.
- 1p 3 De rooms-katholieke kerk kondigde in 1853 aan dat de paus, na bijna 300 jaar, weer bisschoppen zou gaan benoemen in Nederland. Een bisschop is een belangrijke rooms-katholieke geestelijke. De kerk maakte met het benoemen van bisschoppen gebruik van een klassiek grondrecht.
→ Welk klassiek grondrecht wordt bedoeld?
- 2p 4 Aan het eind van de negentiende eeuw doen wetenschappers onderzoek in Indonesië naar olie, koper, kolen en andere grondstoffen. Dit onderzoek doen zij in opdracht van de Nederlandse overheid.
→ Leg uit dat dit onderzoek in de kolonie Indonesië goed past bij het modern imperialisme.
Doe dit door:
- eerst aan te geven wat modern imperialisme inhoudt
 - en daarna aan te geven waarom dit onderzoek goed past bij modern imperialisme.

- 2p 5 Een Tweede Kamerlid heeft in 1886 twee verzoeken. Hij vraagt eerst aan een minister om naar de Tweede Kamer te komen om vragen te beantwoorden over de werkomstandigheden van fabrieksarbeiders. Maar hij wil ook dat de Tweede Kamer zélf een onderzoek instelt naar de werkomstandigheden van deze arbeiders.

Hieronder staan vijf rechten van de Tweede Kamer:

- 1 amendement
- 2 budget
- 3 enquête
- 4 initiatief
- 5 interpellatie

→ Welke **twee** rechten horen bij de verzoeken van het Kamerlid? Schrijf alleen de nummers op.

- 1p 6 Een ander Kamerlid wil dat stakende arbeiders gewoon hun loon uitbetaald krijgen. Het Kamerlid vindt dat de regering daarvoor moet zorgen. Ook eist hij dat er meer sociale wetten komen.

De eisen van dit Kamerlid passen bij de uitgangspunten van een groep. Welke groep wordt bedoeld?

- A feministen
- B liberalen
- C protestanten
- D socialisten

Gebruik bron 2.

- 1p 7 In de prent is een boodschap te herkennen.
→ Welke boodschap wil de tekenaar duidelijk maken?

De Eerste Wereldoorlog (1914-1918)

Gebruik bron 3.

- 2p 8 De briefkaart bevat een propagandaboodschap over Duitsland tijdens de Eerste Wereldoorlog.

→ Leg uit, met behulp van een onderdeel van de bron, welke propagandaboodschap te herkennen is.

Doe het zo:

De propagandaboodschap is ... (noem de propagandaboodschap).
Dat blijkt uit ... (noem een onderdeel van de bron).

Gebruik bron 4.

- 1p 9 Uit welk land komen de mensen die in de bron zijn beschreven?

Gebruik bron 5.

- 2p 10 De genummerde landen op de kaart horen bij bondgenootschappen tijdens de Eerste Wereldoorlog.

→ Geef aan bij welk bondgenootschap de landen horen.

Doe het zo:

Bij de Centralen horen ... (vul nummers in).

Bij de Geallieerden horen ... (vul nummers in).

Gebruik bron 6.

- 2p 11 Stel: er is tijdens de Eerste Wereldoorlog discussie over publicatie van deze foto in een Duitse krant. Iemand zegt dat de foto gebruikt kan worden als propaganda voor het Duitse leger. Iemand anders zegt dat de foto **juist niet** gebruikt kan worden als propaganda voor het Duitse leger.

→ Geef voor beide meningen een argument.

Doe het zo:

De foto kan gebruikt worden als propaganda, omdat ...

De foto kan **juist niet** gebruikt worden als propaganda, omdat ...

- 2p 12 Een invulopdracht over de Pacificatie van 1917. Bij de Pacificatie van 1917 bereiken verschillende politieke groepen hun belangrijkste doel.
- 1 De confessionelen bereiken ... (**algemeen mannenkiesrecht / betere sociale wetgeving / financiële gelijkstelling onderwijs**).
 - 2 De socialisten bereiken ... (**algemeen mannenkiesrecht / censuskiesrecht / financiële gelijkstelling onderwijs**).
 - 3 Ook wordt bij de Pacificatie het ... (**censuskiesrecht / districtenstelsel / stelsel van evenredige vertegenwoordiging**) ingevoerd.

→ Maak de zinnen kloppend door telkens de juiste keuze te maken.

Doe het zo:

zin 1 = ... (kies uit: algemeen mannenkiesrecht / betere sociale wetgeving / financiële gelijkstelling onderwijs)

zin 2 = ... (kies uit: algemeen mannenkiesrecht / censuskiesrecht / financiële gelijkstelling onderwijs)

zin 3 = ... (kies uit: censuskiesrecht / districtenstelsel / stelsel van evenredige vertegenwoordiging).

Door de tijd heen

Gebruik bron 7.

- 1p 13 Zet de vier afbeeldingen in de juiste volgorde, van vroeger naar later.

Doe het zo:

Eerst ..., dan ..., daarna ... en ten slotte ... (vul nummers in).

Het Interbellum (1918-1939)

Gebruik bron 8.

- 1p 14 Welk begrip past bij de bron?
A dictatuur
B individualisering
C neutraliteit
D verzuiling

Gebruik bron 9.

- 2p 15 Leg uit, met behulp van een onderdeel van de bron, of het volgens de tekenaar waarschijnlijk is dat het doel van de Volkenbond wordt bereikt.

Doe het zo:

Het doel van de Volkenbond is ...

Dat doel wordt waarschijnlijk ... (kies uit: **wel** / **niet**) bereikt, want uit de bron blijkt dat ... (noem een onderdeel van de bron).

- 2p 16 Hitler gebruikte complottheorieën om meer aanhangers te krijgen. Een van de complottheorieën die Hitler gebruikte was de dolkstootlegende.
→ Beschrijf eerst wat de dolkstootlegende inhoudt en geef daarna een verklaring waarom veel ex-soldaten in deze theorie geloofden.

Doe het zo:

De dolkstootlegende hield in ...

Veel ex-soldaten geloofden in deze theorie, omdat ...

- 2p 17 Hieronder staan vijf gebeurtenissen die te maken hebben met Duitsland in de periode 1920-1929:

- 1 Door de enorme inflatie moeten mensen brood kopen met een grote stapel bankbiljetten.
- 2 Duitsland wordt lid van de Volkenbond.
- 3 Het Ruhrgebied wordt bezet.
- 4 Het vertrouwen in de Duitse economie neemt toe.
- 5 Hitler probeert een staatsgreep te plegen.

In 1924 werd het Dawesplan ingevoerd.

→ Geef per gebeurtenis aan of die **vóór** of **na** de invoering van het Dawesplan heeft plaatsgevonden.

Doe het zo:

gebeurtenis 1: ... (kies uit: **vóór** / **na**)
(enzovoort tot en met gebeurtenis 5)

- 1p 18 In 1934 richtte Hitler een speciale rechtbank op: het *Volksgerichtshof*. Deze rechtbank behandelde politieke misdrijven. Hitler benoemde fanatieke nazi's tot rechter in deze rechtbank.
Een bewering: het *Volksgerichtshof* betekende het einde van de scheiding der machten in Duitsland.

→ Geef een argument dat de bewering ondersteunt.

Doe het zo:

Het *Volksgerichtshof* betekende het einde van de scheiding der machten, omdat ...

Gebruik bron 10.

- 2p 19 Een bewering: op de propagandaposter is behalve een kenmerk van het communisme ook een kenmerk van het stalinisme te zien.

→ Noem beide kenmerken.

Doe het zo:

kenmerk van het communisme: ...

kenmerk van het stalinisme: ...

Gebruik bron 11.

- 1p 20 Welke begrippen zijn te herkennen in de bron?

- A censuur en indoctrinatie
- B indoctrinatie en militarisme
- C militarisme en rassenleer
- D rassenleer en censuur

Gebruik bron 12.

- 1p 21 Naar aanleiding van welke historische gebeurtenis is de tekening gemaakt?

- A de conferentie van München
- B de Kristallnacht
- C de stichting van de Republiek van Weimar
- D het Verdrag van Versailles

Gebruik nogmaals bron 12.

- 1p 22 De tekening gaat over de buitenlandse politiek van Groot-Brittannië én die van nazi-Duitsland.

Over welke politiek gaat de tekening?

	politiek van Groot-Brittannië	politiek van nazi-Duitsland
A	appeasement	Blitzkrieg
B	appeasement	Heim ins Reich
C	containment	Blitzkrieg
D	containment	Heim ins Reich

De Tweede Wereldoorlog (1939-1945)

Gebruik bron 13.

- 2p 23 Een historische gebeurtenis was de aanleiding voor het ontslag van de toneelarbeider.

→ Welke historische gebeurtenis wordt bedoeld? En welk gevolg had deze gebeurtenis voor het verloop van de oorlog in Nederland?

Doe het zo:

historische gebeurtenis: ...

gevolg voor Nederland: ...

- 1p 24 Hieronder staan twee situaties die gaan over de bezetting van Nederland:

1 De Tweede Kamer werd niet opgeheven, maar er werd ook niet vergaderd.

2 Joodse rechters werden ontslagen.

Was er in Nederland tijdens de bezetting **wel** of **niet** sprake van een democratie? En was Nederland tijdens de bezetting **wel** of **niet** een rechtsstaat?

	wel of niet een democratie	wel of niet een rechtsstaat
A	niet, omdat de wetgevende macht van de Tweede Kamer niet actief was	niet, omdat het ontslag een discriminerende maatregel was
B	niet, omdat de wetgevende macht van de Tweede Kamer niet actief was	wel, omdat niet-Joodse rechters aangesteld bleven
C	wel, omdat de Tweede Kamer bleef bestaan	niet, omdat het ontslag een discriminerende maatregel was
D	wel, omdat de Tweede Kamer bleef bestaan	wel, omdat niet-Joodse rechters aangesteld bleven

Gebruik bron 14.

- 1p 25 Iemand beweert dat de krant waarin dit gedicht stond geen officieel toegestane krant was.

→ Geef een argument voor deze bewering.

Gebruik bron 15.

- 1p 26 Op de foto is een klas met Joodse kinderen te zien. Deze Joodse school bestond al vóór de Tweede Wereldoorlog. De bezetter in Nederland nam tijdens de Tweede Wereldoorlog discriminerende maatregelen tegen de Joden.

→ Welke discriminerende maatregel is te zien op de foto?

- 1p 27 De Joodse school werd tijdens de bezetting niet verboden. Toch werd de school in 1943 opgeheven.
→ Geef een verklaring waarom de school toch werd opgeheven.
- 2p 28 In een bevolkingsregister wordt de omvang en de samenstelling van de bevolking bijgehouden. In 1943 werd het bevolkingsregister van Amsterdam door leden van het verzet in brand gestoken met als doel het register te vernietigen.
→ Leg uit waarom het verzet het bevolkingsregister wilde vernietigen.
Doe dit door:
- eerst aan te geven **welke personen** het verzet wilde beschermen door het vernietigen van het bevolkingsregister
 - en daarna een reden te geven waarom deze personen dankzij de vernietiging van het bevolkingsregister werden beschermd.
- 2p 29 In 1942 verloor de Nederlandse marine voor de kust van Indonesië een zeeslag met Japan. Enkele opvarenden overleefden de zeeslag. Maar toen zij niet veel later terugkwamen in Indonesië, was de politieke situatie daar veranderd.
→ Welk gevolg had deze zeeslag voor Indonesië? En welk gevolg had de verloren zeeslag voor de Nederlandse opvarenden?
Doe het zo:
gevolg voor Indonesië: ...
gevolg voor de Nederlandse opvarenden: ...
- Gebruik bron 16.*
- 2p 30 Een invulopdracht:
- 1 Deze poster is gemaakt naar aanleiding van de ... (**Februaristaking / Spoorwegstaking**).
 - 2 Deze staking vond plaats in het jaar ... (**1940 / 1944**).
 - 3 Het verzoek om te staken kwam van de ... (**NSB / Nederlandse regering in ballingschap**).
 - 4 De opdracht om deze poster te maken kwam van ... (**de Duitse bezetter / het Nederlandse verzet**).
- Maak de zinnen kloppend door telkens de juiste keuze te maken.
Doe het zo:
zin 1 = ... (kies uit: Februaristaking / Spoorwegstaking).
zin 2 = ... (kies uit: 1940 / 1944).
zin 3 = ... (kies uit: NSB / Nederlandse regering in ballingschap).
zin 4 = ... (kies uit: de Duitse bezetter / het Nederlandse verzet).

- 2p 31 De Amerikanen bombardeerden Hiroshima en Nagasaki met atoombommen. Sommige mensen vinden het gebruik van atoombommen op Hiroshima en Nagasaki terecht, anderen vinden het niet terecht.

→ Geef voor **beide** meningen een argument.

Doe het zo:

Het gebruik van atoombommen was terecht, omdat ...

Het gebruik van atoombommen was niet terecht, omdat ...

- 2p 32 Hieronder staan de namen van vijf landen:

- 1 Duitsland
- 2 Groot-Brittannië
- 3 Japan
- 4 Sovjet-Unie
- 5 Verenigde Staten

In sommige landen was er tijdens de Tweede Wereldoorlog sprake van een democratie, in andere landen van een dictatuur.

→ Geef per land aan of er tijdens de Tweede Wereldoorlog sprake was van een **democratie** of van een **dictatuur**.

Doe het zo:

land 1: ... (kies uit: democratie / dictatuur)

(enzovoort tot en met land 5)

- 2p 33 Hieronder staan vier militaire gebeurtenissen tijdens de Tweede Wereldoorlog:

- 1 de aanval van Japan op Pearl Harbor
- 2 de geallieerde landing in Normandië
- 3 de inval van Duitsland in Polen
- 4 de Slag om Engeland

Hieronder staan vijf jaartallen:

- a 1939
- b 1940
- c 1941
- d 1943
- e 1944

→ Geef per gebeurtenis aan welk jaartal daarbij hoort. **Let op!** Er blijft één jaartal over.

Doe het zo:

Bij gebeurtenis 1 hoort ... (vul letter in).

(enzovoort tot en met gebeurtenis 4)

Europa en de wereld (1945-1989)

Gebruik bron 17.

- 2p 34 De Verenigde Staten proberen een conflict tussen Indonesië en Nederland te beëindigen.
→ Leg uit op welke manier de Verenigde Staten dit conflict proberen te beëindigen.

Doe dit door:

- eerst aan te geven waar het conflict tussen Indonesië en Nederland over gaat
- en daarna aan te geven op welke manier de Verenigde Staten het conflict willen beëindigen.

Gebruik bron 18.

- 1p 35 Deze tekening is gemaakt naar aanleiding van een gebeurtenis in Duitsland tijdens de Koude Oorlog.
→ Welke gebeurtenis wordt bedoeld?

Gebruik bron 19.

- 1p 36 In het krantenartikel is sprake van protesten in Nederland naar aanleiding van een gebeurtenis in een ander land.
Welke gebeurtenis wordt bedoeld?
A de bouw van de Berlijnse Muur
B de Cubacrisis
C de Hongaarse Opstand
D de Praagse Lente

Gebruik bron 20.

- 2p 37 De bron gaat over demonstraties in Nederland in de loop van de twintigste eeuw.
→ Op welke **drie** foto's zijn eisen te herkennen van de feministen uit de Tweede Feministische Golf? Schijf alleen de nummers van de foto's op.

Gebruik nogmaals bron 20.

- 1p 38 De mensen die te zien zijn op de foto's maken allemaal gebruik van hetzelfde grondrecht. Dit grondrecht is in 1848 aan de Grondwet toegevoegd.
→ Welk grondrecht wordt bedoeld?

Door de tijd heen

- 2p 39 Hieronder staan vijf gebeurtenissen die plaatsvonden tijdens de Koude Oorlog:
- 1 De Berlijnse Muur wordt gebouwd.
 - 2 De BRD wordt opgericht.
 - 3 Gorbatsjov wordt de leider van de Sovjet-Unie.
 - 4 Kennedy eist dat de Russische raketinstallaties op Cuba worden afgebroken.
 - 5 Russische tanks maken een eind aan de Praagse Lente.
- Zet de gebeurtenissen in de juiste volgorde, van vroeger naar later.
Doe het zo:
Eerst ..., dan ..., daarna ..., vervolgens ... en ten slotte ... (vul nummers in).

De nieuwe wereldorde (vanaf 1990)

- 1p 40 Hieronder staan zes landen die hebben meegedaan aan het Eurovisie Songfestival:
- 1 Estland
 - 2 Frankrijk
 - 3 Groot-Brittannië
 - 4 Kroatië
 - 5 Rusland
 - 6 Polen
- Drie jaartallen waarin een Eurovisie Songfestival heeft plaatsgevonden:
- 1957 (in West-Duitsland)
 - 1973 (in Luxemburg)
 - 1994 (in Ierland)
- In welk jaar namen **alle zes** landen deel aan het Eurovisie Songfestival? Verklaar je keuze.
- Doe het zo:*
Alle zes landen namen deel in het jaar ... (kies uit: 1957 / 1973 / 1994), want ... (geef verklaring).

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

- 1p 41 Hieronder staan drie onderwerpen die te maken hebben met de samenwerking van landen binnen Europa:
- 1 Bij de invoering van de euro verdwenen veel nationale munten.
 - 2 Er is vrijheid om te reizen, werken en studeren binnen de Europese Unie.
 - 3 Milieuvervuiling wordt grensoverschrijdend aangepakt.

De onderwerpen worden gebruikt om de **voordelen** van het lidmaatschap van de Europese Unie te laten zien. Maar ze worden ook gebruikt om de **nadelen** te laten zien.

→ Kies één onderwerp dat gebruikt kan worden om een **nadeel** van het lidmaatschap van de Europese Unie te laten zien. Licht je antwoord toe met een argument.

Doe het zo:

Een nadeel van onderwerp ... (kies uit: 1, 2 of 3) is ... (geef een argument).

Gebruik bron 21.

- 1p 42 Met welk begrip is de grootste verandering in de bron te verklaren?
- A multiculturele samenleving
 - B nieuwe media
 - C populisme
 - D secularisatie
 - E verzorgingsstaat

Door de tijd heen

- 2p 43 Hieronder staan vijf momenten in de geschiedenis die te maken hebben met besmettelijke ziekten:
- 1 De oorzaak van de ziekte AIDS werd ontdekt in het jaar dat in de Nederlandse grondwet het recht op gezondheidszorg werd ingevoerd.
 - 2 In de loopgraven werd het Spaanse-griepvirus steeds dodelijker.
 - 3 In hetzelfde jaar dat in de Nederlandse grondwet de ministeriële verantwoordelijkheid werd ingevoerd, brak een grote cholera-epidemie uit.
 - 4 Tijdens de Hongerwinter raakten veel mensen besmet met tuberculose.
 - 5 Vlak na de terroristische aanslagen in New York op 11 september werden vier enveloppen verstuurd met daarin sporen van miltvuur.

→ Zet de momenten in de juiste volgorde, van vroeger naar later.

Doe het zo:

Eerst ..., dan ..., daarna ..., vervolgens ... en ten slotte ... (vul nummers in).

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.